

MINISTERSTWO NAUKI I SZKOLNICTWA WYŻSZEGO
KOMITET POLITYKI NAUKOWEJ

BM.WOG.001.11.2020. JW

Warszawa, 28 stycznia 2020 r.

Szanowna Pani
Dr Anna BUDZANOWSKA
Podsekretarz Stanu
w Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Szanowna Pani Minister,

Dziękujemy Pani Minister za zwrócenie uwagi na ważną kwestię oceny wniosków o stypendium dla wybitnych młodych naukowców. Komitet Polityki Naukowej wielokrotnie zajmował stanowisko w tej sprawie i opiniował różne wersje Rozporządzenia dotyczącego stypendiów. Nasze opinie przesyłamy w załączeniu. Uważamy, że stypendium to bardzo cenny element systemu promowania jakości nauki w Polsce. Dzięki swojemu prestiżowi i dużej wartości finansowej może odegrać ogromną rolę w promowaniu i motywowaniu najlepszych młodych badaczy, od których zależy przyszłość nauki w Polsce. Niestety, przyjęte obecnie kryteria i sposób oceny wniosków nie pozwalają wykorzystać pełnego potencjału tego mechanizmu.

Komitet Polityki Naukowej kilkakrotnie wskazywał, że ze względu na błędne kryteria i powierzchowną ocenę wniosków znaczne środki często nie trafiały do najlepszych kandydatów, co powodowało w środowisku przekonanie, iż stypendium i związane z nim procedury są nieprzejrzyste a wynikające z nich decyzje – często niesprawiedliwe. Swoje uwagi do Rozporządzenia przekazała również Akademia Młodych Uczonych (AMU). Zdaniem KPN te uwagi są konstruktywne i zasadne. Zarówno KPN, jak i AMU podkreślały, że należy poprawić jakość oceny eksperckiej w procesie przyznawania stypendiów.

Z zadowoleniem przyjęliśmy fakt, że niektóre nasze postulaty dotyczące kryteriów oceny zostały uwzględnione. Wiele jednak wskazuje na to, że wynik procedury ewaluacyjnej w dalszym ciągu nie typuje młodych naukowców o najbardziej doniosłych osiągnięciach. Wyrównoważona analiza osiągnięć laureatów stypendium za rok 2019 pokazuje, że kandydaci wybitni przegrali z przeciętnymi. Często kandydaci z jedną przełomową publikacją otrzymywali minimalną liczbę punktów, podczas gdy kandydaci z kilkoma średnimi osiągnięciami otrzymywali stypendium. Na przykład, w naukach biologicznych laureat stypendium FNP START, pierwszy autor publikacji w Nature Communications i laureat konkursu na staż podoktorski w ramach prestiżowego programu EIPOD w Europejskim Laboratorium Biologii Molekularnej, otrzymał jedynie 7 punktów. Z kolei w naukach o polityce i administracji stypendium promuje wzorce publikacyjne i badawcze reprezentatywne dla badań o nikłym oddziaływaniu na naukę światową. Członkowie KPN mogą podać więcej podobnych przykładów.

Przypuszczamy, że jednym z powodów występowania takich przypadków jest zastosowanie sztywnej, automatycznej procedury oceny opartej na punktach. Ogranicza ona do minimum rolę wiedzy eksperta i jego merytorycznej analizy doniosłości zgłoszonych osiągnięć. Zamiast tego ocena opiera się o punktację czasopism z wykazów MNiSW. Jest to zasadnicza wada tej procedury. Wykazy czasopism powinny być

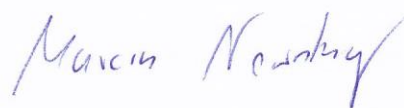
stosowane jedynie do oceny instytucji, a nie uczonych. Ocena uczonych w ten sposób jest sprzeczna z deklaracją DORA. Jedyny sprawdzony sposób oceny indywidualnych osiągnięć to *peer review*, a więc ekspercka ocena doniosłości osiągnięcia. To z kolei wymaga powołania ekspertów o najwyższych kompetencjach, którzy rozumieją, czym jest nauka światowej jakości. Taki system z powodzeniem funkcjonuje w NCN, a w szczególności w programie stypendiów FNP START. Dlatego KPN proponuje, by wnioski były oceniane według systemu stosowanego przez Fundację na Rzecz Nauki Polskiej. Ocena ta jest dwuetapowa. Komisje eksperckie w grupach dyscyplin wyłaniają najlepsze wnioski, które następnie są oceniane przez trzech zewnętrznych recenzentów. W edycji FNP START z roku 2018 liczba kandydatów w I etapie konkursu wyniosła 892, liczba kandydatów w II etapie konkursu 298, liczba recenzentów i ekspertów wyniosła 78 a liczba laureatów to 100.

Komitet dostrzega to, że zespół ekspertów musi dokonać oceny ogromnej liczby wniosków. Ta duża liczba zgłoszeń może częściowo wynikać z faktu, że stypendium otrzymują również badacze o słabym dorobku, co zachęca bardzo wielu kolejnych słabych kandydatów. Innymi słowy, wrażenie przypadkowości decyzji o przyznaniu stypendium może przekonywać naukowców o słabych osiągnięciach, że „trzeba próbować swojego szczęścia”. Komitet uważa, że jeśli stypendia dostawałoby tylko wybitni badacze i panowałaby opinia, że jego otrzymanie jest trudne i wymaga prawdziwie doskonałych osiągnięć, to być może część kandydatów i instytucji byłaby bardziej samokrytyczna. Efektem tego mogłaby być mniejsza liczba aplikacji, ale o wyższym poziomie.

Komitet Polityki Naukowej otrzymał pismo, w którym Pan Dyrektor Piotr Jagielski zwrócił się o zarekomendowanie ekspertów do zespołu oceniającego wnioski o stypendium. 31 stycznia Przewodniczący i Zastępca Przewodniczącego KPN spotkają się z Panem Dyrektorem Jagielskim celem przedstawienia naszych sugestii dotyczących sposobu, w jaki powinna być skonstruowana procedura oceny wniosków. Przedstawimy Panu Dyrektorowi listę rekomendowanych przez nas kandydatów do zespołu oceniającego wnioski o stypendium. KPN chciałby podkreślić, iż wybitnych młodych naukowców mogą wyłonić jedynie wybitni doświadczeni naukowcy, którzy dobrze rozumieją istotę i kryteria doskonałości naukowej. Takich ekspertów planujemy zgłosić. Czujemy się w obowiązku wskazać, że w przypadku zastosowania wytycznych obowiązujących w ostatniej edycji konkursu, w których zastosowano sztywną i automatyczną procedurę punktacji, ci wybitni eksperci mogą uznać, że ich wiedza ma w tej procedurze znaczenie marginalne, i wycofać się z udziału w pracach zespołu oceniającego.

Z wyrazami szacunku,

**Przewodniczący
Komitetu Polityki Naukowej**

dr hab. Marcin Nowotny